

Sumari

Prefaci	9
I. Records darrere la boira	11
II. Peripècies en la ciutat de massa sants.....	29
III. D'advocat a periodista	59
IV. L'estada a Madrid.....	63
V. Tornada a casa, cansat de la capital.....	83
VI. <i>El Correo Catalán</i> , diari mític.....	91
VII. Sorprenent popularitat i conseqüències.....	117
VIII. De l'època d'or a la davallada.....	137
IX. Quan un diari perd la llibertat	143
X. Ball de directors... i del que calgui.....	155
XI. L'accident que va canviar la meva vida	177
XII. La vida continua	191
XIII. La ploma, en un calaix. Ara toca recerca	207
XIV. Les raons d'un silenci i d'una amistat.....	223
XV. Intents de salvació... I mort del CEDIC	231
XVI. Un Consell que no aconsella gaire.....	243
XVII. L'enrenou d'un informe	251
XVIII. Per què no m'he dedicat a la política.....	257
XIX. Temps de rauxa i globus punxats.....	267
XX. Temps de pensar, en la remor de la calma.....	281

XXI. Quan te'n vas cap a la posta	293
L'últim full	297
Índex onomàstic.....	299

Prefaci

UN ROURE EN UN VAS DE VIDRE

Aquesta pel·lícula es pot veure en blanc i negre o en color. És la pel·lícula —un curtmetratge— d'una vida, diguem que de la meva; més o menys. En blanc i negre començaria amb l'escena d'un home aixafat. En color, amb la lluminària d'il·lusions que pampalluguegen, mentre fan l'ullet a moltes que es van esfumant.

Quina és la vida real? No ho sé. Una barreja, segurament. Jo he viscut la meva vida, però no l'he vista. És difícil jutjar una cosa que no has vist. A més, ni jo mateix no em conec. I els altres tampoc no em coneixen, encara que s'ho pensin. Com dir quina és la veritat de la meva vida?

Sóc —em penso— un sentimental engabiats per la raó; un idealista amb plom a les ales; un intuïtiu vacil·lant, un apassionat sense passió, un realista somniador, un gran treballador mandrós, un inconformista massa conformat, un creient sense creences, un esperit crític al qual, tot sovint —algú o les circumstàncies— han volgut silenciar, com intenta reviure aquest relat.

Sóc això i allò. Sóc i no sóc. No sé el que sóc. D'una cosa penso que estic segur: sempre m'he sentit com un roure plantat en la fragilitat d'un vas de vidre.

Wifredo ESPINA

Records darrere la boira

NÉIXER AL MIG DEL CARRER

Vaig néixer al mig del carrer. Si consulteu un mapa de la meua ciutat natal osonenca, Vic, veureu que tot ho indica així. A l'actual carrer de la Misericòrdia, nom que paradoxalment li van posar els qui no en van tenir pas gens amb mi, de misericòrdia. Des d'un despatx municipal van dibuixar quatre ratlles i van decidir que aquella casa, per a mi tan entranable, feia nosa i havia d'anar fora. Potser, i per a no poques persones, tota la vida he fet nosa. Segurament que és el preu que ha de pagar, tota la vida, un inconformista.

El fet és que tot va començar a Vic, al número 91-93 del carrer Nou, el dijous 3 de març de 1930. No vaig pensar a mirar l'hora ni recordo si hi havia boira. Aquest dia vaig néixer jo, Wifredo Espina Claveras, fill de Ramon Espina Sardà i de Ramona Claveras Roca. Això és el que m'han dit sempre, i prefereixo creure-m'ho.

En arribar en aquest món em vaig trobar que ja tenia tres germans, l'Alfons i el Ramon, que es van fer capellans, i la Pepita, que es dedicà a allò que en deien *sus labores*; més exactament, a cuidar els nostres pares. Després van arribar el Miquel, que ha continuat el negoci familiar, el Jesús i l'altre Jesús. Sí, hi va haver dos germans amb el mateix nom, i tots dos van morir abans d'hora, molt abans d'hora; ja ho explicaré, encara que sense gaires ganes. I, a més, un altre germanet, al qual crec que no van tenir ni temps de posar nom (algú creu que Ramon), perquè va néixer i morir, a pagès (al mas de l'Espina), amb pocs dies de diferència; no se'n parlava gaire, d'aquest fet, a casa.

L'AVI, JUTGE I LLONGANISSER

Els meus pares tenien un petit negoci, una fabriqueta d'embotits de qualitat fundada el 1911 pel meu avi Alfons Espina Garriga, advocat i jutge que va ser de Vic (juny 1931) i que procedia de la masia de l'Espina, aixecada a la collada homònima i de la qual ve el nom del poble de Collsuspina, abans Collsespina. Ell n'era el propietari. Del mas, és clar, que d'acord amb la documentació existent té més de mil anys d'existència.

Aquest mas va passar al meu oncle gran, el Pepito, que va posar una botiga de vins que al principi portava principalment la tieta Teresa, dona més enèrgica i treballadora que ell, més aficionat a anar a fer-la petar amb els amics al bar. En canvi, a la tieta encara li quedava temps per a fer una deliciosa ratafia per a obsequiar els qui l'anaven a veure.

Els nombrosos censos —una mena d'hipoteques toves o gravàmens ridículs sobre els immobles— que encara quedaven vigents a les cases de mig poble de Collsuspina, van ser per al meu pare, que me'ls va deixar a mi en testament. En vaig arribar a cobrar dos o tres: un duro, un conill, un pollastre... Com que això em feia vergonya ho vaig deixar córrer tot.

Prefereixo anar a passejar per aquell simpàtic poblet —on durant l'estiu passava temporades amb els meus avis— sense que ningú pugui pensar que em deu res o que vaig a buidar-li el galliner.

NO ÉS UN PSEUDÒNIM

Com que sovint m'han demanat si el meu nom era un pseudònim, n'explicaré de seguida la història, perquè, com tot el que passa en aquest món, darrere el fet que jo em digui Wifredo hi ha també una petita història.

El meu nom me'l va posar —i potser podríem dir, amb més propietat, que me'l va imposar— l'oncle Alfonsic, com li deien els seus pares, al qual van oferir de ser el meu padrí i que va posar com a

condició que m'havia de dir Wifredo o Cosme o Damià, i com que, a més de ser metge, l'oncle era un ferm catalanista, també va dir que preferia el nom de Wifredo, en record de Guifré el Pelós, el de les quatre barres, el símbol de la construcció de Catalunya i de la senyera; no de l'estelada.

No el vaig tractar gaire, l'oncle, el meu padrí, però li agraeixo de cor que m'imposés el nom que porto —i als meus pares que li deixessin fer, és clar—. És un nom que m'agrada i que ajuda a fer que m'identifiquin. I potser també m'ajuda a identificar-me, ja que els noms, sobretot els originals, t'investeixen d'una certa identitat pròpia. Si l'hàbit ajuda a fer el monjo, el nom també deu ajudar a fer la persona.

Tot i això, tinc l'estranya sospita, i sovint així ho explico arreu, que, en realitat, el que va passar és que jo ja em deia Wifredo —era el meu ADN— en el moment de néixer, i el que van fer no va ser altra cosa que, com a Llätzer, cridar-me pel meu nom.

L'ONCLE D'AMÈRICA, UN HETERODOX

Pel que jo sé, l'oncle, l'Alfonsic, el meu padrí, era l'heterodox de la família, i això li va crear problemes. Republicà, d'esquerres i una mica menjacapellans, que tot s'ha de dir, a més de catalanista, es va haver d'exiliar per culpa de l'Alzamiento Nacional de Franco. Primer a França, i després, quan l'en van fer fora, a Veneçuela, on va convalidar la carrera de metge per poder guanyar-se la vida i tirar endavant la família: la tieta Trini i la cosina Inés.

S'hi havia aposentat tant, allà, en aquella Veneçuela rica pel petroli, que no parava d'escriure als meus germans perquè hi anessin, ja que —deia— hi viurien bé i sense haver de menjar pa negre, com aquí durant la postguerra...

L'oncle d'Amèrica era un personatge singular.

LA COSINA INÉS I EL SENYOR SARDÀ

Ell, l'oncle Alfonsic, era molt espavilat. La tieta Trini tenia poca personalitat, però la seva filla, la Inés, era intel·ligent i va cursar economia al London School of Economics, a Anglaterra —crec que amb Narcís Serra, Eduard Punset i Alexandre Padrós, catalans que més tard van destacar en la vida política espanyola. Fins i tot va arribar a ser assessora del Banc Central de Veneçuela, on va col·laborar i fer bona amistat amb l'economista Joan Sardà Dexeus, personatge clau en la reorientació de l'economia espanyola dels anys seixanta amb el Plan de Estabilización, que juntament amb el Plan de Desarrollo van ser el fonament del gran boom econòmic posterior, que en certa manera va possibilitar que reeixís una nova societat més preparada per a la transició política que va venir.

Del senyor Sardà Dexeus en tinc un record molt simple i un xic estrany. Un dia vam coincidir en una de les trobades del Cercle d'Economia a la Costa Brava i ens va tocar asseure'ns davant per davant, a taula, a l'hora de dinar. Com que es deia Sardà, com el segon cognom del meu pare, li vaig preguntar si és que teníem alguna mena de parentiu, com crec recordar que m'havia dit la Inés. Ell es va aixecar i, per dir-ho clar i català, va fotre el camp.

No vaig saber què pensar-ne, d'aquest personatge tan important.

RECORD DEL COMIAT I DE LA TORNADA

El cas és que des d'aleshores no tinc cap record de l'oncle ni de la tieta Trini, la seva dona, ni de la cosina Inés; només retinc l'escena d'acomiadament a la saleta del piano, a casa, al carrer Nou, abans que marxessin a l'estranger, concretament cap a França, i una altra escena, quaranta anys després, de l'arribada.

Del comiat, recordo que, mentre a mitja veu la tieta parlava amb la meva mare —el tiet ja havia fugit—, va estar tota l'estona amanyagant la Inés, la seva filla, que llavors devia tenir uns set o vuit anys, fent-li carícies a les cuixes, cosa que em va xocar una mica perquè a

casa érem molt austers, potser podríem dir que primmirats, en aquestes coses de la carn.

No recordo haver-lo vist mai, el meu padrí, ni en la meva infantesa ni en la meva juvenesa. Segurament que l'havia vist més d'una vegada, però no en tinc memòria. He de dir que el vaig conèixer personalment cap a l'any 1977, el dia que la tieta Montserrat Espina Sardà, germana de l'oncle, la meva dona, Maria Dolors, els meus germans Miquel i Pepita, i jo mateix, vam anar a esperar-lo a l'aeroport del Prat, en la seva emotiva i sobtada arribada d'Amèrica per motius de salut. Ja l'esperava l'uròleg doctor Puigvert, a la seva famosa clínica.

MORIR A CATALUNYA

Resulta que un bon dia, a mitjanit, per allò dels horaris, la Inés em va trucar des de Caracas per demanar-me a quin uròleg de Barcelona podia portar el seu pare. Sabia que n'hi havia dos de molt famosos, però li havien dit que l'un operava molt bé i l'altre, tot i que tenia molt bones instal·lacions i un bon equip, no sabia operar. Vaig parlar amb el doctor Puigvert, a qui havia conegut amb motiu d'una entrevista per al diari, que va dir-me que, com que l'oncle era metge, el rebria tot seguit i que li faria unes bones condicions.

Com deia, vam anar a esperar l'oncle a l'aeroport, i vam quedar molt sorpresos de veure'l arribar assegut en una cadira de rodes que empenyien la tieta i la Inés. Tan bon punt ens va veure es va aixecar d'una revolada de la cadira i va dir a la seva germana, la tieta Montserrat, que la trobava molt envellida i arrugada, i que no l'hauria reconeguda pas. A mi em va dir que ja s'imaginava més o menys com era, i al meu germà Miquel, que tenia "una bona estampa".

Va ser una arribada una mica rara, encara que correcta. Un retrobament no gaire càlid, tenint en compte que feia tants anys que no ens vèiem. Potser per això mateix, perquè feia tants anys, i també per vells motius o greuges d'herència. Jo crec que, en bona part, per greuges d'herència. Els seus pares creien que, com que ja li havien donat

carrera i el cotxe, només li havien de deixar unes cinc mil pessetes, que van quedar dipositades al despatx d'un advocat de tota confiança, que vivia a les voltes de dalt de la plaça. Mai més no n'he sabut res, d'aquelles cinc mil pessetes.

Resulta que l'oncle, la tia i la cosina es van instal·lar a l'Hotel Sarrià. "Si que tenen diners", vam pensar tots, perquè aquest hotel era un cinc estrelles. I això que no havien anat a cobrar aquella generosa herència...

DEL WHISKY A LA ROBA NEGRA

L'endemà de l'arribada van venir a dinar a casa meva, a Barcelona. La meva dona els va preparar un bon àpat per celebrar la seva tornada. Estava bastant eufòric, l'oncle. Va regalar una moneda d'un bolívar a la meva dona, subratllant que aquest personatge, Bolívar, era l'artífex de la independència del país que l'havia acollit. Ara, suposo, es cotitzaria a l'alça, aquest significatiu detall.

Va estar molt xerraire, durant el dinar, i res no feia pensar que fos el final dels seus dies, perquè el cert és que l'oncle havia vingut a morir aquí, a la seva terra catalana, com havia dit sempre que volia fer. És clar que, durant tot l'àpat, la Inés li anava donant gotetes de whisky perquè "ho necessita", deia. No enteníem res... "Té els testicles com un paper de fumar", puntualitzava la Inés, en veu baixa. I què hi té a veure, això, amb el whisky?

El dia següent va ingressar a la Clínica Puigvert, on l'anàvem a veure cada dia. Al quart o cinquè dia, així que vam entrar a la seva habitació ens va dir: "Mireu, mireu!", tot assenyalant uns morats que li havien sortit per tot el cos. I amb un rampell va fer un salt i es va amagar sota els llençols, sense dir cap més paraula, perquè no el veiéssim. Aquella mateixa nit va morir.

La tieta Trini i la cosina Inés, de sobte, en un tres i no res, van aparèixer vestides de negre de dalt a baix. Devien haver obert unes maletes enormes que havien portat d'Amèrica. Es veu que ja s'ho pen-

saven, i venien preparades per a l'enterrament. A mi el cor em va fer un sotrac. No t'ho esperes i no et cap al cap, tanta sang freda. Renoï!

S'havia acabat, i per sempre, l'oncle d'Amèrica, aquell oncle que només coneixia per referències i per alguna carta, les poques que el meu pare em deixava veure, perquè n'hi havia altres, deia la mare, que eren ben bé poca-soltades. Sempre hi sortia amb ciris trencats: “Qualsevol dia vindré i ja ho veureu”, “Vull que m'envieu una gaveta de paleta, que aquí no n'hi ha”, “Guardeu-me el despatx”, etc. o amb paraules de ressentiment contra els seus pares i tota la família. Deia que l'havien desheretat per “roig” i “catalanista”, i que els seus germans li feien el boicot.

EL DITXÓS DESPATX DE L'ONCLE

Reconec que jo me'n vaig beneficiar una mica, de la seva sortida d'Espanya: va deixar un despatx bastant luxós —que jo vaig fer servir per a estudiar i després, acabada la carrera d'advocat, per a rebre visites. Era molt bonic i treballat, però tot pollat, i sempre va ser una preocupació per a la família. El “despatx de l'oncle” —expressió que encara ens posa molt nerviosos— és una cosa que ens ha amargat l'existència a tota la família. En cada carta, el padrí i la cosina en parlaven com si fos un tresor, i la veritat és que nosaltres no sabíem què fer-ne.

Fa ja anys, quan l'Ajuntament ens va expropiar la casa per fer-hi un carrer, va exigir-nos que el traguéssim en unes hores. No sé pas què se n'ha fet, del famós “despatx de l'oncle”, perquè els antiquaris no el volien o en donaven quatre xavos. Al final, davant un ultimàtum municipal, el meu germà Ramon se'l va polir per no res... I l'oncle, que creia que era un tresor! Una autèntica *pesadilla* era, i ho dic en castellà perquè no era pas talment un malson ni un maldecap; era molt més que tot això.

En fi, aquest és el trist final de la història de l'oncle d'Amèrica, el meu padrí, al qual he agraït tota la vida que em posés el nom de Wifredo en record de Guifré el Pelós, el de les quatre barres (ara hi ha

qui diu que només era una), el símbol de la construcció de Catalunya. Una Catalunya que ara sembla que refusa la senyera de Guifré el Pelós i es passa a l'estelada, d'importació.

Però no hi puc posar el punt final, a aquest episodi, sense contar una anècdota curiosa que em va explicar la seva filla, la meva cosina Inés. La nit abans d'ingressar a la clínica, on moriria, com a última voluntat va demanar d'anar a veure una sessió d'*estriptease* en un cabaret de prop de l'hotel. El Franco, és clar, ja feia temps que havia mort, els exiliats ja podien tornar a casa i les ciutats eren plenes de cabarets, pubs i altres coses per l'estil.

ELS ESPINA I ELS CLAVERAS

La meva mare, Ramona Claveras, i la seva mare, també Ramona (l'àvia que no vaig conèixer), eren ben diferents dels parents paterns. El meu pare, Ramon Espina, i el seu pare Alfons (el meu avi, que vaig conèixer molt poc), també eren molt diferents dels parents materns. O sia, que els Espina i els Claveras no s'assemblen en res. Aquests, ni jutges ni llonganissaires. Tenien una fabriqueta de teixits, uns magatzems i una botiga de roba, Can Mateu. Com que la meva mare era molt bufona, rosseta i amb els ulls blaus, la feien servir de model per a ensenyar les peces de roba als clients: "mireu, mireu que li queda bé". Era "la Ramoneta de can Mateu".

L'àvia Ramona Roca anava cada dia a missa a les sis del matí, a Sant Felip Neri. Si pel camí les campanes tocaven l'hora, es persignava i es posava en presència de Déu, ja que això volia dir que el capellà ja havia sortit de la sagristia. S'havia d'arribar abans que sortís el capellà. Era una missaire, però amb sentit comú. Pel que fa al seu marit, l'avi Mariano Claveras, he de dir que gairebé tots els seus descendents portem el seu nom en segon lloc: Mariano dels Dolors.

D'ell en sé poques coses, però del seu fill gran, el tiet Cintet, es conta que va morir anant a l'estació amb tartana. I del cosí, de la família Costa, que va fer construir la plaça de toros de Vic, una de les

primeres de Catalunya, en perdre una juguesca al famós Casino de Vic. Evidentment, no pensava pas que un bon o mal dia la Generalitat prohibiria els toros, Crec que també va fer el camp de futbol.

LES “PATATES DE LA MARIA DE SANT PERE”, UNA DELÍCIA

En la història del meu oncle i padrí ja he deixat clar que no recordo gran cosa de la meva més tendra infantesa, i les coses que en retinc són més aviat perquè a casa me n’havien parlat que no pas perquè jo ho tingui present en la memòria. Era molt petit, és clar.

Per exemple, tinc una molt vaga idea d’un pis d’entrada estreta i escala llarga, a la Rambla, on els meus pares van viure poc temps, després de casar-se, i hi van tenir els dos primers fills. Ho sé perquè m’ho han explicat i me l’han ensenyat, i perquè resulta que a la mateixa escala hi vivia l’Angeleta, germana de la Maria de Sant Pere —com li dèiem—, que amb els anys va ser com de la família i va tenir un paper notable en les nostres vides, especialment en les dels meus germans capellans, dels quals va ser majordona. Cuinava molt bé i baratet, com corresponia al sou dels capellans. A casa i a tota la família encara mengem “patates de la Maria de Sant Pere”, una delícia.

LA PRIMERA IL·LUSIÓ ESFUMADA I ALTRES RECORDS

Amb més consciència puc parlar de la mainadera, la Saio, que en realitat es deia Rosario. La Saio ens portava a passeig sovint al Prat de la Riera, lloc per a mi de mala memòria, ja que allí se’m va esfumar la primera il·lusió de la vida. En anar a fer pipí sota d’un arbre, vaig deixar anar un globus que portava a la mà, pensant que s’esperaria que jo hagués acabat, i el globus es va esfumar de la meva vista enlairant-se a poc a poc... fins que va desaparèixer. Sempre més m’he quedat com mirant enlaire, cap al cel, per veure si aquell globus tornava. O per si tornaven els altres globus que després he vist que se m’anaven esfumant en la vida...